

45. Torstaina 23 päivänä huhtikuuta 1992

kello 19

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi talletusten ja obli-
gaatioiden veronhuojennuslain muuttami-
sesta sekä laiksi tulo- ja varallisuusvero-
lain muuttamisesta 1458

Hallituksen esitys n:o 29

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

2) Ehdotukset laiksi valtion vakuusra-
hastosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 1459

Hallituksen esitys n:o 32

Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

Pöydällepanoa varten esi-
tellään:

3) Talousvaliokunnan mietintö n:o 14
hallituksen esityksestä laiksi kilpailunra-
joituksista (HE 162/1991 vp) 1470

4) Talousvaliokunnan mietintö n:o 15
hallituksen esityksestä laiksi kilpailuneu-
vostosta (HE 163/1991 vp)

5) Talousvaliokunnan mietintö n:o 16
hallituksen esityksestä laiksi kilpailuvi-
rastosta annetun lain 2 ja 3 §:n muuttami-
sesta (HE 164/1991 vp)

6) Talousvaliokunnan mietintö n:o 17
hallituksen esityksestä laeiksi vakuutusyh-
tiölain sekä talletuspankkien toiminnasta
annetun lain muuttamisesta (HE 165/1991
vp)

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

S. Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
ensimmäinen varapuhemies Paakkinen ja toinen
varapuhemies Pesälä sekä edustajat E. Aho, Ala-
Harja, Alaranta, Alho, Andersson, Astala, Aula,
von Bell, Biaudet, Donner, Gustafsson, Haavis-
to, Hautala, Hurskainen, Isohookana-Asunmaa,
Juhantalo, Järvilahti, Kallis, Kankaanniemi,
Kasurinen, Korkea-aho, Kuuskoski, Laakkonen,
M. Laukkanen, Laurila, Lax, Lindqvist, Lippo-
nen, Luhtanen, Metsämäki, Moilanen, Mäki-
Hakola, Niinistö, Nikula, Nordman, Nyby, A.
Ojala, O. Ojala, Ollila, Paasio, Pekkarinen, M.
Pietikäinen, S. Pietikäinen, Puisto, Pykäläinen,
O. Rehn, Renko, Riihijärvi, Rimmi, Rinne, Ros-
si, Ryytänen, Rönholm, Saapunki, Salolainen,
Seppänen, Särkijärvi, Takala, Tenhiälä, Toivo-
nen, Tuomioja, Turunen, Uosukainen, Urpilai-
nen, Varpasuo, Viinanen, Viljamaa ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen
varapuhemies Pesälä sekä edustajat Järvilahti,
Hautala ja Isohookana-Asunmaa.

Ilmoitusasiat:

„ Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho,
Kankaanniemi, Salolainen, Uosukainen ja Väy-
rynen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat
Alho, Gustafsson, Kasurinen, Lindqvist, Niku-
la, A. Ojala, Riihijärvi, Rimmi, Tenhiälä, Toivo-
nen ja Viinanen, tästä ja huomisesta päivästä
virkatehtävien vuoksi edustajat Ala-Harja,
Hurskainen, M. Laukkanen ja Nordman sekä
yksityisasioiden vuoksi edustajat Aula, Lax,
Luhtanen, O. Rehn ja Varpasuo sekä tämän

kuun 29 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Andersson, Donner, Haavisto, Korkea-aho, Laurila, Moilanen, Ollila, Paasio, Renko, Ryyänen ja Tuomioja.

Uusi hallituksen esitys

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella huhtikuun 16 päivästä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 43, joka on nyt edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi talletusten ja obligaatioiden veronhuojennuslain muuttamisesta sekä laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 29

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. B a c k m a n: Herra puhemies! Tämä hallituksen esitys liittyy laajaan pakettiin jolla tuetaan pankkeja. Se liittyy pakettiin, jonka yhteydessä korotettiin peruskorkoa. Tuon peruskorkokeskustelun yhteydessä käytiin hyvin pitkään eipäs — juupas-väittelyä siitä, onko perusteltua nostaa vai laskea peruskorkoa. Pankkivaltuusmiesten puheenjohtajakin oli yhdessä vaiheessa jo sitä mieltä, että sitä voitaisiin laskea. Kuitenkin hän käänsi hyvin nopeasti kelkkansa ja päätyi tehtyyn ratkaisuun, jolla peruskorkoa nostettiin.

Tämä esitys liittyy pakettiin siten, että sillä tuetaan pankkeja irrottamalla peruskorkopäätöksen jälkeen talletuskorot ja lainakorot toisistaan. Normaalitilanteessa kaikki peruskorkosidonnaiset niin talletukset kuin lainakorot olisivat nousseet 1 prosenttiyksiköllä. Nyt esitys pitää sisällään sen, että niin käyttelytilit kuin verovapaat määräaikaistilit tehdään 1:tä prosenttiyksikköä pienempikorkoiseksi kuin tuo peruskorkopäätös sinänsä edellyttäisi. Tässä mielessä sidos, joka aiemmin on ollut aina käytössä talletusten ja lainojen osalta, on näin puret-

tu. Tämä sidos olisi voitu myös purkaa toisin päin, jos olisi haluttu, eli laskea peruskorkoa ja tehdä itse asiassa kääntäen sitomisen purkamisen.

Tässä tuetaan pankkeja itse asiassa kahdella tavalla, ja molemmat tavat ovat sinänsä hyväksyttävissä, mikäli selkeästi todettaisiin, että kysymys on pankkien tukemisesta. Hallituksen esitys ei sinänsä tätä totea. mutta valiokunta mietinnössään sen lyhyesti toteaa. Tuki tapahtuu siten, että ensinnäkin käyttelytilien osalta pankit saavat 1 prosenttiyksikön korkoedun, mikä tässä tulee, ja sama koskee määräaikaista verovapaita tilejä. Mutta ratkaisu varmasti tulee vaikuttamaan myös niin, että kun jatketaan määräaikaistilien verovapautta, niin ihmiset pitävät varojaan näillä 7,5 prosentin tileillä, sitä vastoin että tekisivät talletuksensa verollisille, tällä hetkellä yli 10 prosentin tuoton antaville tileille. Tällä tavoin osa kansalaisista — toivottavasti pankkien kannalta tietysti mahdollisimman moni, mutta tallettajien kannalta ehkä turhankin moni — tekee itselleen epäedullisen säästöpäätöksen pitämällä rahansa näennäisesti edullisella veropaalla tilillä. Verovapaaseen tiliin ei nimittäin liity mitään muita erityisiä etuja verrattuna verollisiin, korkeampikorkoisin tileihin kuin nimenomaan verovapaus. Tässä mielessä on ehkä väärää veropolitiikkaa nimenomaan verottomuudella antaa kansalaisille kuva jonkin tili-tyyppien edullisuudesta verrattuna toisiin. Haluan edelleenkin korostaa, että tällainen politiikka on hyväksyttävää vain, mikäli sen motiivit selkeästi ilmoitetaan ja ilmoitetaan, että kysymys on pankkien tukemisesta.

Samassa esityksessä valiokunnan enemmistö on muuttanut ns. käyttelytilien verovapauden pysyväksi. En halua ottaa kantaa tässä yhteydessä siihen, onko käyttelytilien verovapaus sinänsä veropoliittisesti oikea toimenpide. Tämä asia olisi pitänyt ratkaista laajemmassa, jo tulossa olevassa pääomaverotuksen kokonaisuudistuksessa. Siinä yhteydessä olisi tullut tarkastella kaikkia pääomatuloja, kaikkia erilaisia pankkitalletuksia yhtä aikaa niiden verollisuuden tai verottomuuden osalta.

Nyt hallituksen politiikkana on ollut, että pikkuhiljaa yksi osa verotuotoista tavalla tai toisella nuijitaan jo valmiiksi päätökseen ennen pääomaverotuksen kokonaisuudistusta. Hyväksyimme eduskunnassa vastikään pörssikaupan leimaveron verovapauden, ja tässä mielessä, kun pääomaverotuksen uudistus on kuitenkin noinkin lähellä, kuten hallitus on meille lupailut,

kaikki asiat olisi ollut parempi hoitaa samassa yhteydessä.

Tämän vuoksi sosialidemokraatit ovat esittäneet valiokuntakäsittelyssä, että käyttelytilien verovapauden osalta olisi pitäyditty hallituksen alkuperäisessä esityksessä, joka ei olisi merkinnyt pysyvää verovapautta ja tältä osin ei olisi rajannut jatkossa mahdollisuutta käsitellä pääomaverouudistusta kokonaisuutena ilman, että siitä on näitä osia jo etukäteen valmiiksi sidottu.

Haluan lopuksi vielä korostaa, että esitys siis liittyy suurempaan pakettiin, joka olisi voitu hoitaa toisella tavalla, ja sosialidemokraatit tulevat lisäbudjetin yhteydessä tarkemmin perustelemaan omat näkemyksensä siitä, miten kokonaisuudessaan pankkien tukioperaatio olisi pitänyt hoitaa ja millä tavalla siihen liittyen esimerkiksi peruskorkopäätös ja siihen liittyen jälleen tämä talletustilien verovapausasia olisi tullut hoitaa.

Ed. L u u k k a i n e n : Herra puhemies! Aivan kuten ed. Backman sanoi, niin talletusten veronhuojennusten jatkaminen on osa pankkien pelastuspakettia. Käyttämällä nyt verovapautta houkuttimena tietämättömät sijoittajat saadaan pitämään talletuksensa alempikorkoisilla tileillä. Näin tallettajat menettävät melkoisen korkotuoton.

Vuodenvaihteessahan verovapailla tileillä oli lähes 150 miljardia markkaa talletuksia, joista kahden vuoden määräaikaistileillä peräti 65 miljardia markkaa. Sijoittajien veroaversiota hyväksi käyttäen tallettajat saadaan siis tukemaan pankkeja peräti monella sadalla miljoonalla markalla.

Esityksessä olisi selvästi pitänyt ilmoittaa veronhuojennuksen jatkamisen syy eli se, että kyseessä on todella pankkien tukeminen. Lisäksi pankit tulisi velvoittaa kertomaan asiakkailleen eri tilimuotojen todelliset tuottoehdot. Käyttelytilien pysyvä verokohtelu, olen siitä samaa mieltä kuin ed. Backman, olisi todella tullut jättää ratkaistavaksi pääomaverotuksen kokonaisuudistuksen yhteydessä.

Ylipäänsä verotuksen tavoitteena tulee olla eri sijoituskohteiden neutraali verokohtelu, ja tämä on aivan päinvastainen kehityssuunta, mitä tällä esityksellä nyt tehdään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laiksi valtion vakuusrahastosta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 32

Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Myös nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys kuuluu siihen kokonaisuuteen, jonka hallitus on tuonut eduskunnan käsiteltäväksi ja jossa on kysymys pankkien kriisin helpottamisesta.

Hallituksen esitys tähtää siihen, että maahan luodaan talletuspankkien vakaan toiminnan ja tallettajien saamisten turvaamiseksi valtion vakuusrahasto, jonka kokonaispääoma voi toiminnasta kertyvillä varoilla, valtion talousarviossa rahastolle myönnettävillä varoilla ja lainoilla nousta aina 20 miljardiin markkaan saakka. Rahasto toimisi niin, että se voisi näistä varoista myöntää pankkien omille vakuusrahastoille tukilainoja, takauksia ja tarpeen mukaan muuta apua. Apua myönnettäisiin tilanteessa, jossa pankki on joutunut sellaisiin taloudellisiin vaikeuksiin, että avustuslainan tai avustuksen myöntäminen vakuusrahastosta on pankin toiminnan ja rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaamiseksi tarpeellista eivätkä pankin oman vakuusrahaston varat tarpeekseen riitä. Kun tällaista eduskunnalle esitetään, on murhemielellä todettava, että pankkien tilanne Suomen laman aikana on todella kriisinomainen. Tätä tosiasiaa ei käy mitenkään nyt kiertäminen.

Samalla kun valtion vakuusrahastoa ollaan perustamassa, hallituksen taholta on aivan oikein edellytetty, että pankit itsekin tekevät kaikkensa oman kannattavuutensa parantamiseksi. Tämä kannattavuusasia on tärkeä mm. siitä syystä, että toimet, joilla kannattavuutta kohennetaan, ovat pysyviä. Toisin sanoen kannattavuuden kohentaminen auttaa pysyvästi pankkeja nykyistä paremmalle kehitysuralle. Sen takia vakuusrahaston perustamisen eräänä edellytyksenä on pidettävä, että pankit itse ottavat omien asiointensa korjaamisen riittävän vakavasti.

Äskän ensimmäisessä käsittelyssä ollut veronhuojennuslaki, tämä laki sekä lisäbudjetissa oleva 8 miljardin määräraha pankkien tukemiseen muodostavat kokonaisuuden, jolla toivottavasti

voidaan auttaa pankit nykyisestä ahdingostaan. Se, että valtio on nyt aktivoitunut pankkipolitiikassa ja ohjenta auttavan kätensä pankeille, on pakon sanelemaa. Tilanne ei voi nykyisestä enää huonontua. Se ei saa huonontua. Suomalaisen talouselämän tilanne ei kestäisi pankkiromahdusta.

Pankkien vakavaraisuuden korjaaminen on kaikista siihen osoitetusta kritiikistä huolimatta talousvaliokunnan mielestä oikea tapa ohjenta valtion auttava käsi vaikeuksissa oleville pankeille. Sitä osoittaa sellainen laskuesimerkki, että jos pankkien omaa pääomaa korotetaan miljardilla — tai ehkä on parempi sanoa, että estetään oman pääoman aleneminen esimerkiksi miljardilla nykyisestä tasosta — sillä voidaan 10—12,5-kertaisella määrällä tukea pankkien lainoituksen muodossa yritystoimintaa, yrityksiä, jotka taas antavat kansalaisille työpaikkoja. Toisin sanoen parasta työllisyyspolitiikkaa tässä rahoituskriisissä on se, että pidetään rahoituslaitokset pystyssä ja niiden oma pääoma ja vakavaraisuus kunnossa.

Jos tuo miljardi menetettäisiin pankkien omasta pääomasta, se aiheuttaisi erinäisten kerrannaisvaikutusten kautta pahimmassa tapauksessa jopa 35 000 miestyövuoden menettämisen työllisyyden heikentymisen kautta. Ja kun heikentyneelle työllisyystilanteelle sitten katsellaan hintaa budjettitalouden valossa, on todettava, että 35 000 työttömän työttömyyskorvauksiin jouduttaisiin käyttämään nykyisten säännösten mukaan se sama miljardi, joka nyt on tarkoitus laskuesimerkin tapaan osoittaa pankkien oman pääoman lisäksi.

Tämä laskutapa ja tarkastelutapa ehkä auttaa edustajia suhtautumaan oikein siihen pyrkimykseen, joka hallituksessa on pankkien auttamisasiassa. Opposition kansanedustajana voin todeta, että tämä mielipide on myös oppositiossa jakamaton. Meillä ei ole varaa päästää rahoituslaitoksia kaatumaan ja sellaiseen tilanteeseen, jonka seurannaisvaikutukset olisivat aivan arvaamattomia.

Hallitus katsoi, että valtion vakuusrahasto voitaisiin perustaa tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä. Tämä käsitys on aika erikoinen siitä syystä, että meillä on muitakin budjettitalouden ulkopuolisia rahastoja jo maassa. Niiden perustamiseen on aina tarvittu perustuslain säätämistarjoustusta. Hallitus ilmeisesti aikoi kokeilla hie-
man kepillä jäätä ja eduskunnan tarkkuutta lainsäädäntökysymyksissä, kun rohkeni tällaisen esityksen tehdä. Kuitenkin perustuslakivaliokun-

ta on aivan oikein huomauttanut, että tämä laki vaatii valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n säätämisyjärjestyksen, ja kun asialla on pankkien huonon tilanteen takia todella kiire, talousvaliokuntakin katsoo, että laki on säädettävä kiireellisenä.

Valiokunta oli kannanotoissaan yksimielinen lukuun ottamatta yhtä kohtaa, nimittäin lailla perustettavan vakuusrahaston pysyvyyttä. Tässä asiassa mietintöömme liittyy vastalause, jonka on allekirjoittanut neljä valiokunnan jäsentä. Vastalauseessa on hyvä peruste siinä, että vastalauseessa katsotaan, ettei tällainen pysyvä valtion tukitoiminta horjuvien pankkien pystyssä pitämiseksi saa tulla säännöksi. Tämä ajattelutapa oli yhteinen koko valiokunnassa. Valiokunnan enemmistö katsoi kuitenkin, että kun tällainen tukitoiminta ei saa tulla säännöksi, se on hoidettava niin, että pankit itse hoitavat asiansa kuntoon ilman erityistä uudelleen asiaan puuttumista. Tämän vuoksi valiokunnan enemmistö ei voinut yhtyä vastalauseessa esitettyyn ajatukseen, vaikka puheenjohtajana minun käsitykseni oli se, että kovin jyrkkää mielipide-eroa tämän asiakysymyksen ympärillä ei ollutkaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Unkarin parlamentin puhemiehen vierailu

Toinen varapuhemies: Arvoiset kansanedustajat! Ilmoitan, että Unkarin parlamentin puhemies ja rouva György Szabad ovat seurueineen saapuneet seuraamaan täysistuntoa. Eduskunnan puolesta lausun puhemies ja rouva Szabadin tervetulleiksi eduskuntaan.

Keskustelu päiväjärjestyksen 2) asiasta jatkuu:

Ed. P a l o h e i m o: Herra puhemies! Herra puhemies Szabad! Arvoiset muut läsnäolijat! Kuten talousvaliokunnan puheenjohtaja ed. Louekoski äsken huomautti, sisältyy tähän valiokunnan mietintöön vastalause, joka liittyy valtion vakuusrahaston pysyvyyteen. Ainoastaan siitä siis oltiin erimielisiä, ja, kuten puheenjohtaja Louekoski äsken mainitsi, erimielisyydet olivat lieviä, ne liittyivät lähinnä vivahteisiin ja painotuksiin. Jos olen ymmärtänyt toisen osapuolen kannanotot väärin, pyydän korjaamaan myöhemmin.

Kuitenkin laki valtion vakuusrahastosta pitäisi saada voimaan perustuslain säätämisyjärjestyksessä kiireellisenä, siis 5/6:n enemmistöllä ja niin nopeasti, että se tulisi voimaan jo ensi toukokuussa. Tästä syystä sitä on kiirehditty talousvaliokunnassa. Kun kysymys on 20 miljardin suuruudesta summasta, niin tämä vastaa budjetin pääluokkien summista oikeastaan vain sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön pääluokkia. Kysymys on siis aivan poikkeuksellisesti asiasta: poikkeuksellisen suuruudesta summasta, poikkeuksellisen nopeasta aikataulusta.

Koko kysymys juontaa tietysti juurensa pankkien onnettomasta taloudellisesta tilasta, viimeksi SKOPin tapahtumista. Oltiin yksimielisiä siitä, että tallettajien luottamuksen säilyttämiseksi vakuusrahasto on välttämätön. Aluksi on ehkä syytä pohtia niitä syitä, minkä tähden pankit ovat joutuneet siihen heikkoon taloudelliseen tilaan, jossa ne tällä hetkellä ovat. On ilmeistä, että niiden syiden joukosta voidaan erottaa lähinnä kaksi.

Ensinnäkin anto- ja ottolainauskorkojen välillä vallitseva merkittävä ero. Meillä on 38 eri lakia, joilla antolainaus on sidottu peruskorkoon. Näin ollen, kun markkinakorot ovat voimakkaasti nousseet, ovat pankit joutuneet eräänlaiseen korkoloukkuun ja joutuneet kärsimään anto- ja ottolainauskorkojen välisestä keskimääräisestä erosta.

Toinen merkittävä syy pankkien huonoon taloudelliseen tilaan on Suomen vakuusjärjestelmä, joka merkitsee siis sitä, että pankit antavat lainaa vakuuksia vastaan, ei niinkään sillä perusteella, tuntuuko jokin firma kannattavalta vai ei, kuten ulkomailla usein tehdään. Vakuutena ovat olleet kiinteistöt, maa tai osakkeet ensisijaisesti. Kun noususuhdanteen aikana annettiin lainoja vakuuksia vastaan, niiden arvot vaihtelivat 60—100 prosenttia vakuuksien reaaliarvoista. Laman aikana vakuuksien todelliset arvot ovat laskeutuneet ja ne eivät enää vastaa lainojen arvoja. Jopa sosiaaliviranomaiset tietävät nykyään neuvoa asiakkailleen, että pankkien lainoja ei tarvitse lyhentää, koska pankit eivät uskalla lunastaa pantteja. Tämän tyyppiset kierteet tietysti huonontavat vielä lisää pankkien asemaa.

Todettakoon, että kenelläkään ei ole tällä hetkellä käsitystä siitä, mikä on annettujen lainojen ja niiden vastineena olevien vakuuksien summien suhde koko maassa. Tiedetään vain, että pankkien tappiot vuonna 1991 olivat yli 7 miljardia markkaa. Pankkien keskimääräiseksi vakavaraisuudeksi — huomattakoon: laskennal-

liseksi vakavaraisuudeksi — on laskettu 9,7 prosenttia. Kysymys ei silloin ole todellisesta vakavaraisuudesta, koska äsken mainitsemaani panttien todellista arvoa ei tunneta ja näin ollen ei ole voitu verrata panttien todellista arvoa lainojen arvoon.

Näin ollen, kun pankkien vakavaraisuutta ei tunneta ja kun vakuusrahasto perustetaan siltä varalta, että pankit lopulta joutuisivat turvautumaan siihen, ja koska on kysymys lopulta veronmaksajien rahoista, tämä tarkoittaa sitä, että ollaan perustamassa rahastoa, jonka todellisia riskejä ei laisinkaan tiedetä. Ei tiedetä, kuinka nopeasti ne toteutuvat, eikä tiedetä myöskään sitä, kuinka suurina ne toteutuvat. Tämä saa tietysti aikaan erittäin merkittävän epävarmuuden tunteen.

Tämä hoidetaan siis sitä varten, että kannattamattomien pankkien huonot sopimukset ja kaupat saataisiin peitettyksi. Eduskunnan asema ei ole kovin kiitollinen tässä tilanteessa. Eduskunta on pantu eräällä tavalla seinää vasten. Eduskunta on pantu hyväksymään 20 miljardin markan blankovekseli. Tämä otetaan tietysti siitä syystä, että jos SKOP saisi seuraajia ja jos ongelmia ei pystyttäisi hallitusti ratkaisemaan, lopputulokset olisivat vielä paljon pahemmat kuin tätä vakuusrahastoa perustettaessa. Edessä olisi hyvin lähellä kansantaloudellinen romahdus.

Eduskunta on näin ollen pantu sellaisen vanhanaikaisen kysymyksen eteen, joka kuuluu: rahat tai henki. Kysyttäessä ”rahat tai henki”, kuten ed. Aittoniemikin tietää, tavallisesti silloin saadaan rahaa. Niin saadaan nytkin. Nyt eduskunta on valmis takaamaan tämän 20 miljardia markkaa siitä syystä, että pienempi paha on sittenkin maksaa.

Herra puhemies! Mietintöön sisältyy siis vastalause, jonka pääasiallinen sisältö on se, että vakuusrahaston tulee olla väliaikainen. Se pitää purkaa heti, kun pankkien ja maan taloudellinen tilanne on tervehtynyt nykyisestä. Ne, jotka eivät ole vastalauseeseen yhtyneet, ovat vedonneet esimerkiksi ulkomaisiin esimerkkeihin. Meillä ovat esimerkkeinä Norja, Tanska ja Ruotsi, joissa kaikissa on tietyllä tavalla julkinen sektori osallistunut pankkien vakuuksiin. Norjassa jouduttiin vuoden 1991 alussa valtion vakuusrahastoon 5 miljardin kruunun summalla. Tanskassa taas talletusvakuusrahasto, joka sinänsä on yksityinen itsenäinen yhteisö, saa kuitenkin valtion takauksen ja sen vähimmäistaso on 3 miljardia kruunua. Ruotsissa taas syksyllä 1991 on valtio

myös joutunut puuttumaan tukitoimiin. Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, että Espanja, Japani, Kanada, Norja ja Tanska ovat kaikki sellaisia maita, joissa valtiolla on keskeinen merkitys järjestelmän takaajana.

Arvoisa puhemies! Merkittävin seikka, mistä syystä tästä järjestelmästä pitäisi luopua mahdollisimman pikaisesti tai vähintään silloin, kun taloudellinen tilanne on tervehtynyt, on se, että pysyvänä tämä järjestelmä demoralisoi pankkien käyttäytymistä. Pankit ottavat liian suuria riskejä, ajautuvat liian helposti taloudellisesti huonoon tilanteeseen, kun ne tietävät, että niillä on veronmaksajien 20 miljardin markan selkänoja takanaan. Siitä syystä ponnessa, jonka tulen esittämään lain kolmannessa käsittelyssä, ehdotetaan, että vakuusrahasto perustettaisiin vain väliaikaisesti.

Edustajat Järvilahti, Hautala ja Isohookana-Asunmaa merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Paloheimon pohdinta pankkiongelman ja vakavaraisuusongelman syistä oli mielenkiintoinen. Niistä keskusteltiin myös talousvaliokunnassa. Eri yhteyksissä on todettu, että pankit omalla toiminnallaan ovat olleet johtamassa osittain niihin ongelmiin, joita nyt ollaan yhteisillä talkoilla korjaamassa. Ed. Paloheimo toi esille vastalauseeseen liittyvän maininnan siitä, että valtion vakuusrahaston tulisi olla määräaikainen. Me emme enemmistönä voineet määräaikaaisuuteen yhtyä, koska katsoimme, että meillä tällainen vakuusrahasto tarvitaan tarpeellisenä varotoimenä niiden ongelmien varalta, joita tapaus SKOP mm. meille synnytti. On kuitenkin aivan välttämätöntä, että kun julkista tukea ohjataan pankeille osittain niiden omien laiminlyöntien vuoksi, tuen ohjaamiseen täytyy sisältyä erittäin tiukka kontrolli ja erittäin tiukat ehdot. Tietysti on erittäin tärkeää, että pankit omatoimisesti saadaan mahdollisimman pian kohentamaan omaa taloudellista tilannettaan ja vakavaraisuuttaan.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen ed. Paloheimon kanssa samaa mieltä siitä, että vallitsevassa tilanteessa valtion vakuusrahaston perustaminen on välttämätöntä mutta valtion roolin siinä pitäisi olla vain tilapäinen. Toisin sanoen valtion tulisi to-

della irrottautua vakuuksien turvaamisesta sitä mukaa kuin pankit nousevat jaloilleen. Normaalitilanteessa vakuuksien turvaamisen pitäisi ilman muuta olla pankkien omalla vastuulla.

Ed. Paloheimon mainitsemien riskien lisäksi minusta yksi vakuusrahaston kriittinen kohta on se, että tällä järjestelmällä omistajat pääsevät täysin vastuusta. Toinen kriittinen kohta on se, miten tämä 20 miljardia rahoitetaan. Tämähän rahoitetaan sillä tavalla, että valtio itse joutuu ottamaan lisää velkaa, ja tilanteessa, jossa valtion velkaantumismuutos on jo nyt yli miljardi markkaa viikossa, tämä on erittäin arveluttava keino. Valtion lisävelkaantumista pitäisi välttää kaikin keinoin.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan korjata ed. Väistön puheenvuorossa esitettyä ajatusta, että olisimme esittäneet vakuusrahastoa määräaikaiseksi. Senhän tarkoittaisi silloin sitä, että nyt jo päätettäisiin, milloin vakuusrahaston voimassaolo lopetetaan. Esitämme rahastoa vaan väliaikaiseksi siten, että sen purkamispäivämäärää ei ole ehdotettu vaan on ainoastaan sanottu, että se puretaan siinä vaiheessa, kun valtion ja pankkien taloudellinen tilanne sen sallii.

Olen samaa mieltä ed. Väistön kanssa siitä, että pankkien vakavaraisuutta on ehdottomasti pyrittävä parantamaan. Siihen pitäisi mielestäni esittää muita keinoja ja löytää muita keinoja kuin pysyvä vakuusrahasto, esimerkiksi sellainen keino, että annettujen lainojen suhteen pantteihin tai vakuuksiin, joita annetaan niiden vastineiksi, pitäisi olla toisenlainen kuin se on ollut noususuhdanteen aikana.

Haluan samalla kiinnittää huomiota erääseen seikkaan, joka on toistaiseksi unohtunut keskustelusta. Lakiehdotushan pitää sisällään mahdollisuuden, että ellei vakuusrahasto saa takaisin antamia lainoja, se voisi ottaa pankkien osakeita, mutta se ei ole kovin uskottava keino siinä tilanteessa, kun pankit ovat huonossa asemassa.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanedustaja Paloheimon puheenvuoroon haluan tuoda näkökannan, jonka tänään kuulumme, kun olimme Suomen Pankissa vieraina. Pääjohtaja Hämäläinen toi oman kantansa asiaan ja myös valaisi sitä eurooppalaisesti sanoen, että tämän tyypin järjestelmä on hyvin yleinen Euroopassa. Hän ainakin antoi sen jatkokehittämisestä sellaisen näkökannan, että vastaisuudessa tämä tulee toimimaan ilman vero-

markkoja. Uskon, että tämä on tavoite. Siitä syystä tämän tyyppistä järjestelmää tarvitaan tulevaisuudessakin.

Ed. L i n n a i n m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo totesi puheenvuorossaan, että ne, jotka eivät ole yhtyneet vastalauseeseen, ovat vedonneet ulkomaisiin esimerkkeihin. Näin asia ei suinkaan ole. Itse en katsonut vastalauseessa esitettyä ajatusta tarpeelliseksi sen tähden, että vakuusrahastolla on tarkoitus turvata tallettajien asemaa, torjua luottolamaa ja yleensäkin parantaa maan taloudellista tilannetta. Sitä suinkaan ei parannettaisi eikä vakautettaisi, jos me olisimme tässä yhteydessä päättäneet, että vakuusrahastosta pitää luopua niin pian kuin mahdollista. Tämä on systeemi, joka ilmeisesti tarvitaan paljon pidempään.

Ed. K o r h o n e n : Herra puhemies! Valtion vakuusrahasto on valmisteltu erittäin nopealla aikataululla ja se viedään läpi eduskunnassa kiireellä, mikä ei ole oikea menettelytapa tämän suuruusluokan asioissa. Pankit pääsevät tässä tapauksessa kyynisesti todeten kuin koira veräjältä, kun eduskunta joutuu pakon edessä, johon pakkoon pankit ovat meidät asettaneet, pelastamaan tallettajien saamiset ja pankkijärjestelmän uskottavuuden.

Vaikka valiokunnan mietintöön liittyvät lausumat siitä, että pankkien tulee parantaa kannattavuuttaan ja kiinnittää erityistä huomiota riskienhallintaan ja johtamisjärjestelyihin, tulee väistämättä mieleen 8 miljardin tukipaketin rakentamisen aikana maamme pankkien johdon asenne, kun sille esitettiin ehtoja toiminnan tehostamisesta ja kulurakenteiden pienentämisestä. Vastaus oli lehtitietojen mukaan naurun röyhähdyksiä. Voi epäillä myös nyt, että eduskunnan ilmaisemiin tavoitteisiin mahdollisesti suhtaudutaan samalla asenteella.

Vakuusrahastojärjestelmää olisi pitänyt tutkia laajemmin ja tehdä selvät ja selkeät pelisäännöt, joissa mielestäni ensimmäisenä lähtökohtana on, ettei julkisen vallan tuki järjestelmien rahoittamisessa ole kuin väliaikainen järjestely, jolla kriisi hoidetaan pois. Tämän jälkeen pankkien omien vakuusrahastojen kattavuus tulisi saattaa sille tasolle, että ne itse pystyvät hoitamaan omat ongelmansa.

Talletussuojan kattavuutta olisi myös pitänyt tarkastella tässä yhteydessä. Kun sitä nyt ei ole tehty, tulisi sitä joka tapauksessa tarkastella

tulevaisuudessa, sillä lähes jokaisessa maassa on jo rajat ja ehdot korvauksille, ja ne tulisi saattaa myös Suomeen. Korvauksilla tulisi olla enimmäisrajat tai omavastuusuudet etenkin silloin, kun kyseessä ovat ns. sisäpiirien talletukset tai parempiehtoisten talletuksien osa. Pankkien omien talletuksien ja pankkien päättävissä elimissä mukana olijoiden talletuksien ei tulisi olla myöskään talletussuojan piirissä.

Arvoisa puhemies! Rahoitusmarkkinoiden vakauden turvaaminen on välttämätöntä. Pankkien merkitys kotitalouksille ja yrityksille ja sitä kautta koko kansantaloudelle on niin merkittävä, ettei luotonannon voimakkaalla supistamisella enää voi syventää ja pitkittää lamaa. Lisäksi pankkijärjestelmän uskottavuuden ja tallettajien saamisten turvaamiseksi valtion vakuusrahasto on välttämätön.

Valiokunta korostaa valtion vakuusrahaston käytön osalta sen merkitystä viimeisenä keinona pankkien vakaan toiminnan ja tallettajien saamisten turvaamiseksi. Sen valvonnan, ettei pankkien riskinottohalu kasva, kun on olemassa turvajärjestelmä, on myös todella toimittava. Periaatteen siitä, ettei rahastosta myönnettäviä lainoja anneta anteeksi, on oltava aina myös lähtökohtana. Tämä kaikki asettaa pankkivaltuutetut paljon vartijoiksi heidän toimiessaan rahaston hallintoneuvostona.

Lisäksi mietintöön olisi tullut ottaa vastalauseessa esitetty ajatus, että rahoitusmarkkinoiden vakauduttua otetaan vakuusrahasto uudelleen tarkasteluun ja puretaan veronmaksajan riskit pankkitoiminnan turvaamisesta. Se viestittää ainakin kahta asiaa, ensinnäkin uskoa siihen, että rahoitusmarkkinat tervehtyvät, mutta myös sitä, ettei jatkuva riskinotto yli riskin kantokyvyn ole hyväksyttävää ja ettei yhteiskunnan velvoite ole kantaa huonosti hoidetun toiminnan seurauksia.

Pankkitoiminnassa ei ole ollut kyseessä kannattamaton toiminta vaan kannattavan toiminnan operointi siten, että kannattavasta toiminnasta tulee kannatettavaa toimintaa. Se on hyvin pitkälle samanlaista kuin pelaisi totoa kaverin rahoilla: ottaa itse voitot ja antaa kaverin maksaa osallistumisen, ja se peli ei enää saa jatkua pankkien osalta hyvin pitkään.

Ed. V ä i s t ö : Herra puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja ed. Louekoski esitteli valiokunnan mietinnön ja totesi, että pankkien tukeminen tai niiden kriisin helpottaminen ja pankkiromahduksen estäminen on tällä hetkellä tärkeimpiä toimenpiteitä myös työllisyyttä ajatellen.

Tästä asiasta valiokunnassa on vallinnut täysi yksimielisyys. Onhan valiokunta perehtynyt pankkitoiminnan ongelmiin myös tapaus SKOPin käsittelyn yhteydessä, kuullut asiantuntijoita ja todennut, että SKOPin haltuunotto, jonka Suomen Pankki syyskuussa 1991 teki, oli välttämätön toimenpide. Toisaalta on toki pohdittu sitä, että Suomen Pankille tällainen toiminta, pelastusoperaatioiden hoito, ei välttämättä kuulu.

Ed. Dromberg kertoi tämänpäiväisestä talousvaliokunnan käynnistä Suomen Pankissa. Siellä pääjohtaja Hämäläinen toi esille juuri saman ongelman: Suomen Pankin tulisi toiminnassaan olla tasapuolinen kaikkia pankkiryhmiä kohtaan, kaikkia pankkeja kohtaan. Siitä syystä sen tilanne on hankala, jos joudutaan, toivottavasti ei enää jouduta, vastaavanlaiseen tilanteeseen kuin Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankin osalta tapahtui viime syksynä.

Keskeisimpänä lähtökohtana on tietysti oltava se, että pankkien oman toiminnan kannattavuus saadaan paremmaksi ja että niiden omat pankkiryhmittäiset vakuusrahastot pystyvät hoitamaan ongelmiin joutuneiden pankkien tilanteen. Nyt kuitenkin on ollut tarpeellista, niin kuin täällä on todettu, myös muiden maiden esimerkkejä seuraten perustaa tällainen valtion vakuusrahasto, valitettavasti hyvin nopealla aikataululla, joka pystyisi tarvittaessa ennalta arvaamattomissa, koko rahoitusjärjestelmäämme uhkaavissa tilanteissa huolehtimaan pankkien vakavaraisuudesta ja toiminnasta ja tilapäisesti, sitä on syytä korostaa, tukemaan myös eri toimenpitein pankkien toimintaa. Tässä mielessä valtion vakuusrahaston perustaminen on nähty valiokunnassakin yksimielisesti tarpeelliseksi varotoimeksi. Tässä toiminnassa on kuitenkin korostettava erittäin tiukkoja ehtoja niin, että väljällä kädellä ei tulla tukemaan pankkeja julkisin varoin, vaan välttämättä näihin tukitoimiin liitetty hyvin tiukat ehdot.

Arvoisa puhemies! Rahoituskriisin hoitaminen ja luottolaman torjunta on mitä tärkein toimenpide tässä taloudellisessa tilanteessa, jolloin talouden noususta sinällään, lähinnä vientivoitosta noususta, on jo nähtävissä selviäkin merkkejä.

Toisaalta myös investointien alulle saanti sekä yritystoiminnan osalta että myös kotitalouksien osalta on välttämätöntä. Se on välttämätöntä siksi, että tätä kautta myös kolmatta ongelma-kohtaamme, vakavaa työttömyyttä, pystyttäisiin parhaiten hoitamaan ja parantamaan näin työt-

tömyyttä, joka on kipeimpiä yhteiskunnallisia epäkohtiamme tällä hetkellä.

Arvoisa puhemies! Näin ollen on välttämätöntä, että pankkien toimintaedellytykset pystytään kriittisessä vaiheessa turvaamaan eli pystytään varmistamaan niitten terveet luotonantomahdollisuudet. Tähän kaikkeen tarvitaan useita toimenpiteitä, ja käsillä oleva valtion vakuusrahaston perustamista koskeva lakiehdotus on yksi toimenpiteistä, joilla pankkien vakavaraisuutta tarvittaessa pystytään turvaamaan. Olen naista on, että liikkeelle lähdetään pankeista itsestään eli pankkien tilanteen tervehdyttämisen on oltava pankeilla nyt selkeänä tavoitteena ja päämääränä.

Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta kiinnitti huomiota myös perustettavan rahaston hallintoon. Nythän hallintoon on hallituksen esityksessä ehdotettu pankkivaltuutettuja, jotka muodostaisivat hallintoneuvoston, sitten kuusijäsenistä johtokuntaa sekä asiamiestä. Talousvaliokunta päätyi yksimielisesti esittämään lausumaa, jossa edellytetään selvitettäväksi, ovatko pankkivaltuutettujen nykyiset ja mahdollisesti tulevat tehtävät sopusoinnussa keskenään. Me totesimme valiokunnassa, että kun kyse on kiireellisestä ja vielä vaikeutetussa järjestyksessä säädettävästä lakiehdotuksesta, niin tässä yhteydessä ei ole mahdollista valiokunnan toimesta tarkemmin ryhtyä selvittämään hallinnon järjestelyä, vaan edellytimme, että hallitus valmistelee tämän kysymyksen. Se liittyy myös rahoituslaitosten valvontajärjestelmän uudelleenjärjestelyyn kokonaisuudessaankin. Siitä on äskettäin jätetty finanssiryhmäkomitean mietintö ja siinä suositetaan valvonnan keskittämistä yhdelle viranomaiselle, rahoitustarkastukselle. Tämäkin asia liittyy osaltaan valtion vakuusrahaston perustamiseen.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Ensin haluan lausua ed. Paloheimolle kiitoksen siitä, että hän puheenvuorossaan mainitsi nimeni, parvekkeella kun oli pari vaimon sukulaista ja persoonani sai tässä arvokkaassa paikassa näin korostetun aseman.

Herra puhemies! Itse asiaan mennäkseni Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on tukenut yksiselitteisesti tätä hallituksen esitystä valtion vakuusrahaston perustamisesta. Olemme katsoneet, että ei pankkilaitosta voi laskea Suomessa kaatumaan eikä edes hädänalaiseen tilaan enemmän kuin se on tänä päivänä, koska se on tietyllä tavalla yhteiskunnan ja talouselämän perusta.

Me emme ole myöskään lämmenneet niille esityksille, josta on tullut siitä, että tämä laki olisi pitänyt säätää määräaikaisena, koska tämän tyyppinen lainsäädäntö murentaisi sitä uskottavuutta, mihin tällä lainsäätämällä pyritään. Sen sijaan kyllä tuemme sitä perustelulausumaa, joka on valiokunnan mietinnössä ja jossa ei puhuta väliaikaisuudesta mitään, ed. Paloheimo, vaan siitä, että kun ajat paranevat, tulee uudelleen harkita tämän lain purkamista siirryttäessä tietyllä tavalla normaaliin elämään. Se on perusteltua, ja tulemme tukemaan sitä, vaikka edustajamme nimeä ei ole siinä allekirjoittajien joukossa. Minä uskon, että tämän sisältöisenä ei ole hänelle sitä tarjottukaan allekirjoitettavaksi.

Kuitenkin vakuusrahasto ja myös pankkien vakavaraisuutta tukevat toimet lisämenoarviossa ovat herättäneet minussakin ajatuksen, josta keskustelin eduskunnan kyselytunnilla tunti sitten ministeri Juhantalon kanssa:

Vaikka pankkien mahdollisuudet toimintaan ja lainanantoon tällä turvataan, niiden tulee nyt ja tulevaisuudessa kiinnittää enemmän huomiota siihen, että tämän tyyppisiä tapahtumia, mitä edustaa esimerkiksi Tampella, jonka kalliiksi tuleva pilkkominen on parhaillaan käynnissä, ei enää tapahtuisi. Liike-elämässä on suuria yrityksiä, joilla on pankeille miljardivelat lähes olemattomilla vakuuksilla, nimiä ei nyt kannata tässä mainita. Jos pankkien luotonanto jatkuu yhtä holtittomasti ja määrättömästi, eräänä päivänä on ehkä vielä pahempia katastrofeja kuin oli Tampella — SKOP-systeemi. Sen vuoksi pankkitarkastusviraston ja hallituksen pitää silmällä myös sitä, mitä suurteollisuudessa ja niiden rahoituksessa tänä päivänä tapahtuu. On sittenkin parempi pilkkoa yritys jo siinä vaiheessa, kun sen tappiot eivät ole kohtuuttomat ja kun ei enää ole mahdollisuutta menestyvään toimintaan, kuin jatkaa sillä tavalla kuin viime vuosina on jatkettu.

Herra puhemies! Vielä lopuksi eräs asia, josta täällä ei ole puhuttu mitään, ei myöskään valiokunnan mietinnössä ole siihen kiinnitetty huomiota. Lainsäädäntö koskee myös pankkiryhmiä omia vakuusrahastoja, kannatusmaksuja pankkien omiina vakuusrahastoihin. Siellä on mahdollisesti tapahtumassa selvä epäoikeudenmukaisuus eräissä pankkiryhmittymissä. Tarkoitan tällä lähinnä säästöpankkiryhmää, joka muodostuu tällä hetkellä kolmesta alaryhmästä: Säästöpankki Suomi, Säästöpankki Aktia ja ns. ryhmä 35+, johon kuuluu pieniä ja keskisuuria säästöpankkeja eri puolelta Suomea. Säästö-

pankki Suomi on etupäässä koottu lähellä konkurssitilaa olevista säästöpankeista. Sen sijaan Aktia, joka edustaa kai suomenruotsalaista säästöpankkijärjestelmää, samoin kuin 35+ ovat paremmilla oksilla, paremmin ja tarkemmin taloutensa hoitaneita.

Nyt kun nämä joutuvat ottamaan samanmääräisesti osaa pankkiryhmittymän vakuusrahaston varojen kasvattamiseen ja kun tästä vakuusrahastosta nimenomaan erityisesti Säästöpankki Suomen ryhmään kuuluvat pankit joutuvat ottamaan tukea, näin ollen nämä asiansa kohtuullisen hyvin hoitaneet pankit Aktiasta ja 35+:sta joutuvat epäoikeudenmukaisella tavalla tukemaan sellaista säästöpankkiryhmää, joka on elänyt tässä markkinatalouden huumassa ja myös kasinopelissä.

Minä vähän ihmettelen tätä, ehkä en ole meidän oman eduskuntaryhmämme edustajan kanssa asiasta riittävästi keskustellut, kun sitä ei ole ilmeisesti täällä otettu huomioon. Se on kuitenkin merkittävä asia, ja tulen, vaikka arvelen, että sillä ei ole läpimenomahdollisuuksia, kolmannessa käsittelyssä esittämään ehdotuksen ponsilausemaksi, jossa kiinnitetään huomiota siihen, että pankkitarkastusviraston pitäisi tarkoin valvoa ja sillä olisi valtuudet valvoa sitä, että nämä huonosti menestyneet säästöpankit eivät pääsisivät rokottamaan samaan helluvaan suohon myös näitä paremmassa asemassa olevia pankeja Aktiasta tai ryhmä 35+:sta. Se olisi epäoikeudenmukaista ja epätarkoituksenmukaista.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Asiaan, johon ed. Aittoniemi puheensa viimeisessä osassa puuttui, eli erilaisten säästöpankkien asemaan tänä päivänä tämän vakuusjärjestelmän osana valiokunta kiinnitti keskusteluissaan kyllä huomiota. Me kyselimme asiantuntijoilta, onko mahdollista tässä yhteydessä tehdä eroa eri pankkiryhmien ja samaan pankkiryhmään kuuluvien eri tavalla viime vuosina menestyneitten pankkien välillä, ja vastaus oli kielteinen. Lähdettiin siitä, että tämän vakuusjärjestelyn täytyy koskea kaikkia pankeja samalla tavalla. Sehän on nyt tulossa pysyväksi järjestelmäksi, ja siinä suhteessa tulevaisuutta on vaikea ennustaa. Sitä voivat tarvita seuraavan suhdannevaiheen aikana taas toiset pankit. Sellaisesta asiasta tässä valiokunnan kannalta ei ole kysymys, että olisimme asian jotenkin kevyesti ohittaneet tai peräti unohtaneet.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Samaan asiaan, mihin valiokunnan puheenjohtaja kiinnitti huomiota. Paremmiin hoidetut pankit voivat huomenna olla huonosti hoidettuja pankkeja, eli tämä logiikkaahan siinä hyvin pitkälle toimii. Ja taas toisaalta pankkikohtainen rahastomaksu on porrastettu ja porrastus perustuu hyvin pitkälle siihen, mikä pankin antaman lainan riskipitoisuus on. Siinä se minun käsittääkseni tulee myös huomioitua nyt kyseessä olevissa tapauksissa näitten pankkien osalta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Hyvä on, että asiaan on kiinnitetty huomiota, mutta minä uskon, että tämä vuoroin vieraissa -teoria ei tällä hetkellä oikein päde, koska on poikkeuksellinen tilanne ja tämä pankkien eriarvoisuus on täysin selvästi nähtävissä. Myöhemmässäkin vaiheessa saattaa käydä niin, että joku pankki joutuu ahtaalle, vaikka yleinen tilanne on hyvä, mutta tämä tilanne saattaa muodostua tällä lainsäädännöllä kohtuuttomaksi.

Minä huomaan vielä siitä, että esimerkiksi säästöpankkiryhmittymän vakuusrahastossa johtokunta tai hallitus, mikä se siellä nyt onkin, koostuu käytännössä kokonaisuudessaan pelkästään Säästöpankki Suomen johtohenkilöistä, ja näin ollen Aktialla ja ryhmä 35+:lla ei ole siellä mitään sanomista. Ne toimivat siellä niin kuin itse haluavat, nämä Säästöpankki Suomen konkurssipankkien johtajat.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron talousvaliokunnan puheenjohtajan, kansanedustaja Louekosken puheenvuoron jälkeen ja etenkin sen jälkeen, kun muistelen, minkälaista keskustelua tässä salissa käytiin eilen samasta asiasta. Puheessaan kansanedustaja Louekoski sanoi, että vakuusrahasto, lisäbudjettiin tuleva 8 miljardin markan määräraha ynnä peruskorjauksien muodostavat oikean kokonaisuuden, jolla voidaan auttaa pankit ahdingosta. Hän sanoi myös, että pankkien asema ei saa huonontua, koska Suomi ei kestä pankkiriimähdystä. Kolmanneksi hän sanoi, että tämä on oikea tapa ohjata valtion auttava käsi.

Minä ihmettelen edelleenkin, mikä on SDP:n kanta asiaan. Eilen ed. Kasurinen täällä puhui suurella äänellä ja oli hyvin hyvin vihainen siitä, että valtiolta kyllä riittää rahaa 8 miljardia markkaa pankkien tukemiseen, kun joudutaan

sitten kuitenkin leikkaamaan työttömyyskorvauksia, sairauspäivärahoja ja muita, mitkä tähän hallituksen kriisipakettiin sisältyvät. Minäkin kysyn, mikä on SDP:n linja. Jos se on yhtä poukkoileva kuin se tällä hetkellä näyttää olevan, niin ei ole ihme, että Suomen valtiontalous on kuin katastrofin jäljiltä sen jälkeen, kun SDP on ollut hallitusvastuussa.

Toinen asia, minkä ed. Louekoski sanoi tuossa puheenvuorossaan, on, että pankit on pelastettava ja että tämä mielipide on oppositiossa jakamaton. No, kyllä minäkin olen sitä mieltä, että pankit on pelastettava, eihän tästä muuten mitään tule, mutta ei kyllä ed. Louekoski minun mielipidettäni ole kysynyt. Mistä ed. Louekoski tämmöisen käsityksen on saanut, että minä olisin sitä nyt niin jakamattomasti tukemassa? Siitäkö, kun järkytyin silloin, kun oli tämän asian lähetekeskustelu? Mutta sinänsä itse asia on niin, että pakkohan tämä on tehdä, jos ei haluta, että asunovelkaiset joutuvat myymään omat asuntonsa, kun pankit sanovat lainoja irti. Näinhän asia on.

Sen sijaan minä kannatan vastalauseita, mitä ed. Paloheimo täällä kävi esittelemässä. Suomalaisille pankeille ei voi kerta kaikkiaan antaa tämmöistä mahdollisuutta uuteen pelaamiseen, että meillä olisi vakuusrahasto, että ne voisivat jälleen kerran pelata kasinoa, nurkata omia omistuksiaan, heittää omistuksen turvaamiseen miljardeja markkoja ja sitten kansanedustajat tai eduskunta ovat syypää tähän kurjuuteen. Missä on pankkien ja pankinjohtajien vastuu tästä tilanteesta? (Ed. Aittoniemi: Ed. Ukkolalla!) — Siellä on myös yksi vastuun kantaja. — Olen aivan samaa mieltä kuin ed. Paloheimo, että vakuusrahaston on oltava väliaikainen ja että pankeille ei saa antaa sellaista signaalia, että ne voivat ryhtyä uuden nousukauden tullen pelaamaan omia pelejään, niin kuin ne 1980-luvun lopussa pelasivat.

Kolmas asia, mihin olisin puuttunut, on eduskunnan vastuu pankkien töppäilyistä ja se, kuinka pitkälle se kestää. Me olemme joutuneet jo maksamaan SKOPin, Wegeliuksen ja Riikosen töppäilyistä 15 miljardia markkaa. Nyt me turvaamme uuden 20 miljardin markan vakuusrahaston. Sen lisäksi me annamme 8 miljardia markkaa, jotta pankit voivat edelleenkin jatkaa lainanantoon. Kuinka kauan tätä jatkuu? Kuinka kauan pankit voivat pyörittää kansan valitsemää laitosta oman tahtonsa mukaan? Missä on pankkien ja pankinjohtajien vastuu? Eiväthän he edes alenna omia palkkojaan.

Ed. Louekoski: Herra puhemies! Ajattelin tulla uudelleen vielä puhujakorokkeelta käsin ed. Ukkolan innoittamana kertomaan SDP:n kannasta tästä ja parista muustakin asiasta. Ehkä ed. Ukkolalta jäi huomaamatta, että ensimmäisessä puheenvuorossani puhuin siitä, kuinka eduskunta pakon edessä joutuu tekemään nämä tukiratkaisunsa, jotta vielä suurempia vahinkoja ei tapahtuisi, kuin tällä hetkellä jo pankkikriisin takia on tapahtunut. Tämä on se syy. Tuskin meillä kenelläkään läsnä olevista on suurempaa halua sitoa veronmaksajien varoja tai yleensä yhteisiä varoja tämän kaltaiseen tukitoimintaan yhdellä elinkeinotoiminnan alueella, joka perinteisesti on ollut hyvin tuottava, riskeistä lähes vapaa ja johon on luotettu kuin vuoreen.

Mutta kasinopelin huumassa kaikista varoituksista huolimatta pankkien kohdalla kävi niin, että ne syyllistyivät sellaiseen markkinoiden valtaukseseen, kilpailuun, johon taloudellista varovaisuutta noudattaen ei olisi ollut mitään syytä. Voi sanoa, että joissakin tapauksissa tuo kilpailu oli kauhistuttavaa, kun sitä joutui hyvin läheltä seuraamaan. Esimerkiksi pankkien ottolainauskoron annettiin nousta, se nostettiin aivan ennennäkemättömälle tasolle pelkästään siitä syystä, että markkinaosuuksista piti saada kilpailla rahan hinnalla. Ei auttanut varoitus, että alkää kilpailko itseänne verille, alkää kasvattako tapioitanne tämän ottolainauskoron kautta. Suositteinkin eräissä yhteydessä palaamista korkosopimukseen, jos mikään muu ei auta, kun valtiovarainministerinä jouduin tätä asiaa eräällä tavalla kilpailua valvovana viranomaisenakin seuraamaan. Mutta eivät ne varoitukset auttaneet.

Minä kerroin esittelypuheenvuorossani, että opposition käsitys oli hallitusryhmien kanssa sama eli opposition käsitys oli jakamaton. Tarkoitin tässä niitä opposition edustajia, jotka istuvat valiokunnassa, ja kyllä ed. Ukkola sen hyvin tiesi ja ymmärsi, mitä tarkoitan. On mielenkiintoista muuten nähdä, miten ed. Ukkola sisällön kannalta ratkaisevassa käsittelyssä tässä asiassa käyttäytyy. Veikkaisinpa, että ed. Ukkola tulee meidän muiden kilttien oppositioedustajien kanssa samaan rintamaan.

Ed. Ukkola, en ollut kuulemassa, mitä sosialidemokraattiset kansanedustajat ovat eilen täällä puhuneet lisäbudjettiin kuuluvan 8 miljardin suotavuudesta pankkien tukivaroina. Jos sitä on arvosteltu, hyvä on. Minä en siihen arvostelijoitten joukkoon yhdy siitä syystä, että se 8 miljardia tarvitaan ehdottomasti nyt pankkien pystyessä

pitämiseen. Ja kun ne käytetään pankkien vakavaraisuuden tukemiseen, se on juuri se oikea tapa, miten se 8 miljardia markkaa käytetään.

Ehkä ed. Ukkola ei esimerkiksi aivan tarkoin muista, mutta 8 miljardilla pankkien vakavaraisuuden tukemiseen voidaan auttaa pankkeja antamaan 100 miljardin lainoitus yrityksille. Sillä 100 miljardilla autetaan työttömiä paljon enemmän kuin jakamalla tuo 8 miljardia suoraan työttömille. Ed. Kasurinenko tästä asiasta kiivaan puheenvuoron on täällä käyttänyt? Jos hän on edustanut joitakin muita linjoja, se on ed. Kasurisen oma asia. Sosialidemokraattisessa ryhmässä ei ole tapana suita tukkia ja jokainen esittelee omia kantojaan. Ryhmän kanta kuitenkin on se, että tukipaketti on hyväksyttävä, se on ihan selvä asia.

Mitä tulee ed. Ukkolan letkautukseen siitä, että maan pankkijärjestelmä tai talouselämä on siinä tilassa kuin se nyt on pitkäaikaisen sosialidemokraattisen hallitusvastuun jäljiltä, jääköön se omaa arvoonsa. Kyllä tässä on ollut aikaa jo nykyisellään hallituksella tehdä yhtä ja toista.

Täällä on runsaasti puhuttu vielä siitä, että suomalaisille pankeille ei pidä luoda sellaista tukijärjestelmää, että ne voisivat jatkaa huoleton tonta menoa. Olen puhujien kanssa aivan samaa mieltä. Eikä sellaista järjestelmää olla luomassakaan. Nyt ollaan luomassa pysyvää tukijärjestelmää, mutta sellaisilla ehdoilla, että pankkien on itse pidettävä taloutensa ja kannattavuutensa kunnossa ja kurissa. Siitähän on kysymys, ei sen kummemmasta dramatiikasta.

Tukijärjestelmällä on oma hintansa. Pankit joutuvat maksamaan niille annetuista lainoista koron, ja on ihan selvää, että tuen hinta hallituksen esittämässä muodossa on jo niin korkea, ettei sitä pankki, joka ei sitä välttämättä tarvitse, ota. Se ei ota vastaan sellaista, mistä sille aiheutuisi pelkästään lisämenoja. Järkevän taloudenpidon kannalta pankin on syytä pysytellä sellaisilla toimintatavoilla, että tätä tukijärjestelmää ei tarvita. Minusta asia on niin selvä, että sitä ei kannata sen enempää paisutella.

Lopuksi kiinnitän huomiota samaan asiaan, jonka valiokuntamme varapuheenjohtaja ed. Väistö otti esille, nimittäin pankkivaltuutettujen asemaan nyt perustettavan vakuusrahaston hallintoneuvoston. Se ei ole lainkaan ongelman. Päävastoin on niin, että pankkivaltuutetuista hallintoneuvoston saattaa tulla pankkijärjestelmässä valtuutettujen muuhun asemaan nähden melkoinen ongelma. Lähestytään sellaista tilannetta, jossa valtuutetut ovat osapuolena pankki-

toiminnassa ja sillä tavalla hyvin lähellä suoranaista jääviyttä joissakin tapauksissa. Siitä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että hallitus nopeasti selvittää, olisiko vakuusrahaston hallinto järjestettävä niin, että pankkivaltuusmiesten sijasta jokin muu eduskunnan valitsema hallinto-neuvosto toimisi hallintoelimenä.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Haluan vielä ed. Ukkolalle selventää sikäli, että valiokunnassa on niistä asioista, mitkä hän toi esille, kyllä hyvin laajasti keskusteltu ja siitä, tuetaanko pankkeja vai ei ja kuinka pitkälle voidaan tässä asiassa mennä. Kyllä oli selkeästi koko valiokunnan yksimielinen kanta, että tämä laki tarvitaan tässä tilanteessa.

Toki voidaan kysyä, onko oikein tukea, kun on hylvätöntä menoa pidetty. Mutta kaikki tiedämme, että kun rahamarkkinat vapautuivat, Suomi ei ollut valmis ja kypsä ottamaan sitä tilannetta vastaan ja nyt siitä tavallaan maksetaan. Uskon, että tämä on ollut niin kova opetus kyllä koko pankkilaitokselle ja -järjestelmälle, että vastaavaan ei tulevaisuudessa jouduta.

Kuten valiokuntamme puheenjohtaja hyvin selkeästi toi esille, mikäli esimerkiksi SKOPin olisi annettu ajautua konkurssiin, siitä olisi ollut tälle yhteiskunnalle vielä suuremmat vahingot. Toisin sanoen tämä on sittenkin pieni asia niihin vahinkoihin verrattuna, mitä siitä olisi seurannut koko yhteiskunnalle.

Vaikka valtion vakuusrahasto nyt tulisi pysyvänä, niin kuin lakiesityksessä on, ne ehdot ovat todella niin kovat, että varmasti pankit eivät vapaaehtoisesti ainakaan kovin pitkälti sido itseään tällaisiin asioihin. Kun siinä on vielä pelko siitä, että pankkien itsenäisyyteenkin valtion taholta puututtaisiin elikkä erilaisin ohjailukeinoin pystyttäisiin ns. sosialisimaan pankkeja, niin kuin uhkakuva oli, niin uskon, että pankit eivät tätä ihan kritiikittömästi myöskään ota vastaan.

Ed. Pulliainen: Herra puhemies! Ed. Ukkola käytti hyvin tyypillisen puheenvuoron, jossa populismi kukki ehkä kauneinta kukkaansa, jossa langetettiin historiallinen tuomio aiemmin politiikassa mukana olleille. Tässä on kuitenkin hyvin mielenkiintoista kiinnittää huomiota siihen, mikä olikaan se puolueyhmittymä, joka edusti edellisessä eduskunnassa kaikkein reippainta raikulimarkkinataloutta ja kasinopelitaloutta. Se oli LKP, silloinkin yhden jäsenen kokoonpano. Ed. U. Leppänen piti täällä lyhyitä, teräviä raikulimarkkinatalouspuheita. Ed.

Ukkola ei ole tullut edeltäjänsä asiakirjoja ja puheita lukeneeksi, kun on unohtanut arvioinnissaan tämän kuuluisan eduskuntavaikuttajan raikulimarkkinatalouspuheet.

Mitä tulee asian substanssiin, niin ed. Louekoski aivan oikein kuvasi tämän hyötyanalyysin. Juuri näin on, että näin 8 miljardilla markalla riskirahoitusta saadaan maksimaalinen hyöty. Jos tätä ed. Ukkola ei ollut aikaisemmin hoksannut, varmasti nyt kahden todistuksen jälkeen hän sen huomasi.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola puhui vakuusrahaston ja pankkien riskinoton välisestä riippuvuudesta. Nyt näyttää vain olevan niin, että valtion vakuusrahaston olemassaololla ei oikeastaan ole mitään tekemistä pankkien riskinoton kanssa, sillä tähän asti valtion vakuusrahastoa ei ole ollut olemassa ja silti pankit ovat hurvitelleet ja ottaneet mielettömiä riskejä. Ne ovat tienneet kaiken aikaa, että lopulta keskuspankki ja valtio kuitenkin seisovat niiden takana. Ongelmana on todella lähinnä se, että Suomessa pankit ovat liian isoja. Ne ovat niin isoja, että voivat heilutella koko kansantaloutta ja sitä kautta kiristää valtion omien peliopeeraatioidensa maksumieheksi.

Ed. U k k o l a : Herra puhemies! Varmasti en riittävän selkeästi sanonut puheessani, että pakokohan tämä on hyväksyä. Sen ilmoitin myös eilen täällä eduskunnassa, jossa ed. Louekoski ei ollut läsnä. Toki pankkien pelastuspaketti ja -operaatio on hyväksyttävä. Mutta järkyttävää se on, ei siitä pääse mihinkään, että kasinopelin huumassa itsensä konkurssikypsäksi pelanneet pankit nyt ajautuvat eduskunnan hyväntahtoisuuden varaan. Olen edelleenkin sitä mieltä, että vastalause tulisi hyväksyä sen takia, että minä en luota meidän pankinjohtajiiimme. Minä en luota niin kauan SYPiin kuin siellä on Wahlroos tai KOPiin kuin siellä on Fagnäs. Näin valitettavasti on. 80-luvun loppu on antanut niin karvaan opetuksen siitä, että pankkeihin ei tavallisen kansalaisen kannata eikä pidä luottaa.

Ed. L a i v o r a n t a : Herra puhemies! Ed. Louekosken molemmatkin puheenvuorot olivat erittäin rakentavia ja hyviä. Toki tähän viimeiseen sisältyi hänen taitavalla tyyllillään vastatesaan ed. Ukkolan letkautukseen demarien osuudesta nykyiseen kriisiin hyvin taitava ja vähän ikäväkin letkautus nykyiselle hallitukselle, ikään kuin viittaus siihen, että kun se olisi toiminut

toisin tai paremmin, ehkä olisi vältetty pankkikriisit.

Jos tätä puheenvuorossa tarkoitettiin, haluaisin vain todeta erään asian, ettei totuus unohtuisi ed. Louekoskeltakaan. Olimme tänään, myös ed. Louekoski talousvaliokunnan puheenjohtajana, Suomen Pankissa ja pankkikriisistä ja muistakin kriiseistä puhuttiin. Muistutan mieliin, jos ei sattumalta jäänyt mieleen, mitä pankinjohtaja Hämäläinen sanoi syistä nykyisiin ongelmiimme. Hän mainitsi vuodet 1988 ja 1989 keskeisinä vuosina, jolloin tehtiin ne päätökset, joiden seurauksia me nyt kärsimme.

Ed. Korhonen: Herra puhemies! Ed. Dromberg käytti viimeksi tietyn sisältöisen puheenvuoron, ja siihen samaan on viitannut ed. Väistö: Jaksan ihmetellä, mistä ne hirveän tiukat, kovat tukiehdot nyt löytyvät. Ei lakiesitys pidä sisällään kuin mahdollisuuden siihen, kun sanotaan, että "voidaan asettaa tukiehtoja". (Ed. Dromberg: Teidän olisi pitänyt olla tänään Suomen Pankissa!) — Niin, Suomen Pankissa voi olla sellainen käsitys. — Mutta hallintoneuvostona toimivat pankkivaltuutetut. Ovatko pankkivaltuutetut tarpeeksi voimakkaita asettamaan tukiehtoja? Tästä johtuu epäily siitä, miksi tämän täytyy olla jatkuva järjestelmä. Tälläkään hetkellä Suomen Pankki ja pankkivalvontavirasto eivät ole toimineet, ja ehkä pankkivaltuusmiehiäkin voi katsoa, onko siellä syytä, että olemme pankkikriisissä. Tukiehtojen osalta siis syntyy epäilystä, mistä syntyvät voimakkaat, tiukat, kovat tukiehdot. Eivät ne ainakaan laista löydy.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Ed. Ukkola mainitsi, että hän ei luota eräisiin nimeltä mainitsiinsa pankkeihin tai pankinjohtajiin ja että sen takia järjestelmää ei pitäisi pysyvänä luoda. Tietysti tilanne on se, että jos jokin pankki ajautuu ongelmiin ja on tilanteessa, että sen kykyyn selviytyä sitoumuksistaan ei enää luoteta, niin silloin tulee tietysti ensisijaisesti apuun oman pankkiryhmittymän vakuusrahasto jo tämä vakuusrahasto huolehtii tallettajien saatavien takaisinmaksusta. Järjestelmä, jota nyt ollaan luomassa, tulee tavallaan sen tilalle, että viimesijaisena vastaajana olisi esimerkiksi Suomen Pankki, joka nykyisten säännösten mukaan on velvollinen huolehtimaan rahalaitosten pitämisestä vakavalla ja turvallisella tavalla.

Kuten puheenvuorossani totesin, Suomen Pankki ei välttämättä koe ja tuskinpa eduskun-

takaan kokee tällaista tilannetta hyvänä, tilannetta, johon SKOPin osalta jo kertaalleen jouduttiin. Juuri siitä syystä tällainen rahasto, vaikkapa uinuvana ja toimimattomana, mutta kuitenkin potentiaalisena viimesijaisena keinona tarvitaan vastaamaan niistä ongelmista, joihin mikä pankki tahansa saattaa joutua.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola, joka on tullut ansioituneeksi siitä, että hän erottaa milloin ketäkin suomalaisessa yhteiskunnassa vastuullisella paikalla olevia virkahenkilöitä, ilmoitti nyt nimeltä mainiten, ketä kaikkia pankkiherroja hän ei pidä nykyisiin tehtäviinsä soveltuvina eikä voi osoittaa luottamusta näihin pankkeihin juuri tässä katsannossa.

Häneltä jäi kokonaan kertomatta, millä tavalla ja minkälainen pankkilaitos nauttisi hänen luottamustaan. Ketä olisivat nämä luottamushenkilöt ja virkahenkilöt pankkilaitoksessa, johon hän saattaisi luottaa? Löytyvätkö he Suomesta, ulkomailta, mistä he löytyvät?

Tässä nimenomaisessa tapauksessa, jos käytetään valtion rahoitusta riskirahoituksena, on varsin kohtuullista, että valtion organisaatio saa edustajansa valvomaan valtion etua näihin pankkeihin. Sillä tavalla ainakin toimii eräs kontrollijärjestelmä, niin että se tilanne, mistä ed. Ukkola mainitsi, ei pääse syntymään.

Toiseksi: ovatko Suomen pankit liian pieniä vai liian suuria? Mielestäni ne ovat pikemminkin liian pieniä kuin suuria sen takia, että niiden kapitaali ei tällä hetkelläkään riitä olemaan vakavarainen.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Täällä on useita kertoja viitattu vierailuumme Suomen Pankissa tänään ja pääjohtaja Hämäläisen siellä esittämiin lausuntoihin. Haluaisin korjata kaksi väärinkäsitystä, joita täällä ilmeisesti saattaa olla.

Ensimmäinen on se, että pääjohtaja Hämäläinen ei sanonut, että vakuusrahasto tulee lopulta veronmaksajien maksettavaksi tai veronmaksajien vastuulle, vaan hän sanoi, että tarkoitus ei ole, että se tulisi veronmaksajien maksettavaksi. Totta kai se tulee loppujen lopuksi veronmaksajien maksettavaksi, ei siitä ole minkäänlaista epäilystäkään.

Toinen on se, kun hän puhui, että Euroopassa ja muuallakin on vastaavanlaisia järjestelyjä, ja kyllähän se asia ilmenee hallituksen esityksestäkin. Siinähan on maa maalta käyty läpi, minkä-

laisia järjestelyjä eri maissa Euroopassa on. Ei meidän pidä pitää yllä mitään illuusioita ikään kuin Suomi olisi jollakin tavalla ainoa maa, missä tällaista järjestelyä ei toistaiseksi ole. Näyttää pikemminkin siltä hallituksen esityksen perusteella, että Suomi olisi johtava maa Euroopassa siinä suhteessa, kuinka paljon valtio on valmis takaamaan pankkien toimintaa tämän jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

3) Talousvaliokunnan mietintö n:o 14 (HE 162/1991 vp)

4) Talousvaliokunnan mietintö n:o 15 (HE 163/1991 vp)

5) Talousvaliokunnan mietintö n:o 16 (HE 164/1991 vp)

6) Talousvaliokunnan mietintö n:o 17 (HE 165/1991 vp)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 20.40.

Täysistunto lopetetaan kello 20.31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen